

**РОЗВИТОК ВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВ ІНФРАСТРУКТУРИ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ**

Розвиток продовольчого ринку в Україні у контексті світового агропродовольчого ринку визначається його інфраструктурою. Організаційні аспекти функціонування інфраструктури аграрного ринку забезпечують просування аграрної продукції від виробника до кінцевого споживача ефективним шляхом. Організоване аграрне виробництво, системи комунікацій і транспортного забезпечення інтегрують сільські регіони з іншими галузями економіки, забезпечуючи ефективне використання ресурсного потенціалу виробників. Розвиток фізичної інфраструктури продовольчого ринку є базисом ефективної регіональної інтеграції економіки, забезпечення продовольчої безпеки держави та підвищення життєвого рівня населення України загалом. Однак, нині потребують удосконалення як зміст, так і функції діяльності таких елементів інфраструктури ринку аграрної продукції (страхові компанії та служби сертифікації, стандартизації, контролю за якістю продукції), що мають неабиякий вплив на ефективність функціонування аграрних підприємств. Тому вважаємо за доцільне обґрунтувати та запропонувати заходи оптимізації їх діяльності, що сприятиме розвитку відносин підприємств агропродовольчого ринку.

Зазначеним питанням багато уваги приділяється такими вченими-економістами, як О. Березін [1-2], Б. Данилишин [3], М. Малік [5], О. Олійник [7], Б. Пасхавер [8], П. Каблук [10-11] та інші. Актуальність та відсутність комплексного характеру вивчення проблеми доводять необхідність проведення подальших ґрунтовних досліджень за даним напрямом.

Мета статті - запропонувати напрями розвитку відносин аграрних підприємств з елементами інфраструктури агропродовольчого ринку (на прикладі аграрних підприємств Полтавської області).

Особливості страхування агровиробників Полтавської області зумовлені тим, що найбільш ймовірними ризиками тут є посуха та заморозки. Як свідчать результати нашого дослідження, стан ґрунтів області у цілому є сприятливим для вирощування сільськогосподарської продукції і має високі якісні характеристики. Більшість підприємств області є невеликими за розмірами та мають нестійкий стан господарської діяльності. У структурі виробництва сільськогосподарської продукції найбільша питома вага припадає на зернові. Розглянемо можливості страхування даного виду сільськогосподарської продукції, для чого визначимо доцільність використання відповідних страхових продуктів (страхування від одного певного ризику; страхування від декількох ризиків; комплексне страхування від багатьох видів ризиків), що пропонуються страховою групою «ТАС» для ТОВ «Агрофірма «Перше травня» Новосанжарського району, СК «Радянський» Кобеляцького району, ЗАТ «Федунка» Шишацького району. Страхова група «ТАС» обрана нами не випадково, оскільки це одна із небагатьох компаній, що мають досвід аграрного страхування в Україні понад 10 років.

Визначення сум страхових платежів при страхуванні посівів сільськогосподарських культур для ТОВ «Агрофірма «Перше травня», СК «Радянський», ЗАТ «Федунка» на 2013 р. за різними видами страхування наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Показники визначення сум страхових платежів при страхуванні посівів сільськогосподарських культур для ТОВ «Агрофірма «Перше травня», СК «Радянський», ЗАТ «Федунка» Полтавської області на 2013 р. [розраховано автором]

Показники:	Підприємства:		
	ТОВ «Агрофірма «Перше травня»	СК «Радянський»	ЗАТ «Федунка»
Страхова сума, тис. грн.	2247,8	2299,4	1015,1
Франшиза, %	30	30	30
Страхування від одного виду ризиків			
Страховий тариф, %	1,5	1,5	1,5
Розмір страхового платежу, тис. грн.	23,6	24,1	10,7
Розмір страхового платежу у випадку його зменшення на 10 %, тис. грн.	21,2	21,7	9,6
Страхування від кількох видів ризику			
Страховий тариф, %	4	4	4

ЕКОНОМІКА ПРІДПРИЯТІЙ

Розмір страхового платежу, тис. грн.	62,9	64,4	28,4
Розмір страхового платежу у випадку його зменшення на 10 %, тис. грн.	56,6	57,9	25,6
Комплексне страхування (до 15 видів ризику)			
Страховий тариф, %	15	15	15
Розмір страхового платежу, тис. грн.	236,0	241,4	106,6
Розмір страхового платежу у випадку його зменшення на 10 %, тис. грн.	212,4	217,3	95,9

Дані таблиці 1 свідчать, що найдорожчим є комплексне страхування, меншою буде вартість страхування від кількох видів ризику, найдешевшим видом страхування є страхування одного виду ризику.

Співвідношення між розмірами страхових платежів залежно від обраного виду страхування для досліджуваних підприємств показано на рис. 1.

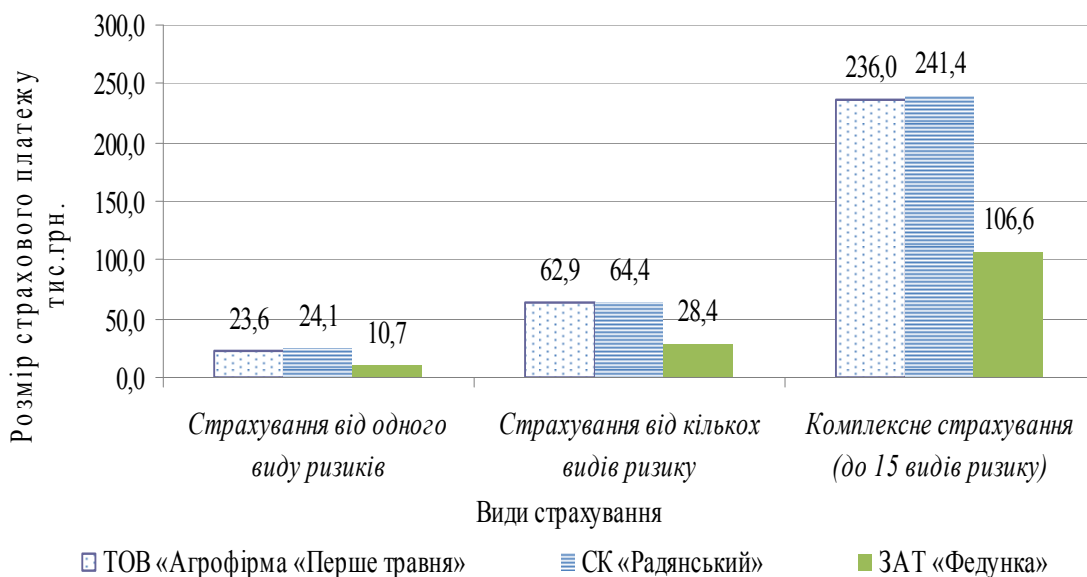

Рис. 1. Розміри страхових платежів залежно від обраного виду страхування
[авторське узагальнення]

За даними рис. 1 можна зробити висновок про значне перевищення у ціні комплексного страхування. Проте, із цією програмою, запропонованою страховою групою «ТАС», страхування здійснюється одночасно від: вимерзання, вимокання, весняних заморозків, граду, пожежі, бурі, злив, паводків, засухи, епіфітотійного розвитку хвороб та шкідників, внутрішніх хвороб рослин, протиправних дій третіх осіб.

Враховуючи стан господарської діяльності досліджуваних підприємств та результати аналізу страхових продуктів, що пропонуються страховою групою «ТАС», вважаємо за доцільне запропонувати наступний алгоритм вибору страхового продукту (рис. 2).

Використання запропонованого автором алгоритму (рис. 2) дозволило обґрунтувати наступний вибір страхових продуктів для досліджуваних підприємств. Так, для ЗАТ «Федунка» Шишацького району доцільним є страхування від кількох видів ризиків, для ТОВ «Агрофірма «Перше травня» Новосанжарського району – доцільним є обрання такого ж страхового продукту. СК «Радянський» Кобеляцького району може собі дозволити страхування від одного виду ризиків або його відсутність, оскільки має абсолютно стійкий фінансовий стан. За наявності додаткових коштів, бажаним є комплексне страхування для усіх підприємств.

Активізація діяльності аграрних підприємств неможлива без оцінювання якості продукції. Належна якість продукції агровиробників зумовлює і високу ціну її закупівель заготівельними підприємствами. Проте, не завжди рівень якості продукції, задекларований виробником, співпадає з результатами оцінки якості цієї продукції на заготівельних підприємствах. Враховуючи дану ситуацію, значна частина підприємств-виробників здають продукцію за низькими цінами, що зменшує величину одержуваного прибутку. Вирішення зазначеної проблеми стає можливим за умови

ЕКОНОМІКА ПРІДПРИЯТІЙ

взаємодії аграрних підприємств з такими елементами інфраструктури агропродовольчого ринку, як служби сертифікації, стандартизації, контролю за якістю продукції.

Рис. 2. Алгоритм вибору страхового продукту для підприємств агровиробників [розроблено автором]

Таким чином, використання послуг незалежної організації (Української лабораторії якості і безпеки продукції АПК) дозволяє вирішити питання щодо визначення дійсного рівня якості продукції та встановити паритетні відносини між підприємствами-агровиробниками та заготівельними підприємствами.

Розрахуємо величину прибутку, який можливо отримати у разі здавання зерна озимої пшениці за цінами виробника заготівельним підприємствам без використання послуг служб з оцінки якості продукції у 2013 році ЗАТ «Федунка» Шишацького району, ТОВ «Агрофірма «Перше травня» Новосанжарського району, СК «Радянський» Кобеляцького району (табл. 2).

За даними табл. 2 можна зробити висновок, що усі досліджувані підприємства втратили вигоду. Використання послуг Української лабораторії якості і безпеки продукції АПК дозволило б отримати додатковий дохід від реалізації зернових у 2013 році для ТОВ «Агрофірма «Перше травня» у розмірі 4283,1 грн., для СК «Радянський» – 9821,0 грн., для ЗАТ «Федунка» – 25159,9 грн.

Нами запропоновані заходи розвитку відносин підприємств інфраструктури агропродовольчого ринку, серед яких обрано страхові та компанії та служби сертифікації, стандартизації, контролю за якістю продукції як такі, що мають неабиякий вплив на ефективність діяльності агровиробників. Доцільність використання страхових продуктів обґрунтована нами для агровиробників з урахуванням стану їх господарської діяльності, що дозволило запропонувати алгоритм вибору відповідних страхових продуктів. Такий алгоритм дозволяє знизити рівень страхових ризиків на рівні підприємства та сприяє більш ефективному використанню послуг страхових компаній як складової інфраструктури ринку агропродовольчої продукції.

Прогнозні показники розрахунку величини прибутку у разі здавання зерна озимої пшениці за цінами виробника заготівельним підприємствам без використання послуг служб з оцінки якості продукції для ТОВ «Агрофірма «Перше травня», СК «Радянський», ЗАТ «Федунка» у 2013 році [розраховано автором]

Галунок	Ціна 1 т зерна озимої пшениці, грн.	Обсяг зернових за даними виробника, т	Обсяг зернових за даними заготівельного підприємства, т	Вартість за даними виробника, грн.	Вартість за даними заготівельного підприємства, грн.	Різниця між даними виробника та заготівельного підприємства, грн.	Вартість лабораторного дослідження, грн.	Втрачена вигода, грн.
ТОВ «Агрофірма «Перше травня»								
1	1360,0	517,4	345,0	703718,4	469145,6	-234572,8		
2	1345,0	345,0	431,2	463971,2	579964,0	115992,8		
3	1312,0	517,4	603,7	678881,3	792028,2	113146,9		
4	1260,0	-	-	-	-	-		
5	1160,0	-	-	-	-	-		
6	1092,0	345,0	345,0	376696,3	376696,3	0,0		
Разом		1724,8	1724,8	2223267,2	2217834,1	-5433,1	1150,0	4283,1
СК «Радянський»								
1	1360,0	763,2	572,4	1037952,0	778464,0	-259488,0		
2	1345,0	381,6	477,0	513252,0	641565,0	128313,0		
3	1312,0	572,4	572,4	750988,8	750988,8	0,0		
4	1260,0	-	95,4	-	120204,0	120204,0		
5	1160,0	-	-	-	-	-		
6	1092,0	190,8	190,8	208353,6	208353,6	0,0		
Разом		1908,0	1908,0	2510546,4	2499575,4	-10971,0	1150,0	9821,0
ЗАТ «Федунка»								
1	1360,0	658,8	494,1	895913,6	671935,2	-223978,4		
2	1345,0	329,4	411,7	443016,1	553770,1	110754,0		
3	1312,0	329,4	-	432146,6	-	-432146,6		
4	1260,0	164,7	576,4	207509,4	726282,9	518773,5		
5	1160,0	-	-	-	-	-		
6	1092,0	164,7	164,7	179841,5	179841,5	0,0		
Разом		1646,9	1646,9	2158427,1	2131829,7	-26597,4	1437,5	25159,9

Нами обґрунтовано ефективність використання такого елемента інфраструктури агропродовольчого ринку, як служби сертифікації, стандартизації, контролю за якістю продукції.

Література

1. Березін О.В. Інфраструктура ринку аграрної продукції в Полтавській області / О.В. Березін, М.В. Мокляк // Економіка АПК. – 2011. – № 4. – С. 45–50.
2. Березін О.В. Продовольчий ринок України: теоретико-методологічні засади формування і розвитку: монографія / О.В. Березін – К.: ЦУЛ, 2008. – 184 с.
3. Данилишин Б. Аграрна політика: час визначитися / Б. Данилишин, А. Лисецький // Урядовий кур'єр. – 17.05 2005. – С. 13.
4. Дані Головного управління статистики у Полтавській області. – <http://poltavastat.pi.net.ua>.
5. Малік М.Й. До питання сталого розвитку сільських територій / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С.51-55.
6. Мокляк М.В. Теоретико-методологічні аспекти формування та функціонування інфраструктури ринку аграрної продукції в Україні / М.В. Мокляк // Економіка і регіон: науковий вісник. – Полтава: ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2009. – № 1 (20). – С. 109-114.
7. Олійник О.В. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на ринку зерна: монографія / О. В. Олійник, В. Й. Шیان, В. В. Олійник; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х.: [ХНАУ ім. В. В. Докучаєва], 2011. – 227 с.
8. Пасхавер Б.Й. Аграрний сегмент національного багатства / Б.Й. Пасхавер // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2013. – № 2. – С. 49-59.

ЕКОНОМІКА ПРІДПРИЯТІЙ

9. Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування урожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, урожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами усіх форм власності. Постанова Кабінету Міністрів України № 1000 від 11.07.2002 р. - <http://zakon.nau.ua>.

10. Саблук П.Т. Внутрішньогосподарські організаційно-економічні механізми забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств / П.Т. Саблук, М.Й. Малік, Ю.С. Коваленко [та ін.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2003. – 204 с.

11. Саблук П.Т. Глобалізація і продовольство: монографія / Саблук П.Т., Білорус О.Г., Власов В.І. – К.: ННЦ «ІАС», 2008. – 632 с.